

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD KAO IZLOŽBENI PROSTOR

“Dok još u Zagrebu nije bilo Umjetničkog paviljona ni prikladnijih izložbenih prostora za likovne manifestacije, u dva su se navrata u Glazbenom zavodu održavale reprezentativne likovne izložbe. Tako izložba slika Vlaha Bukovca (1893) i slika velikog ruskog slikara Vereščagina (1898) u priredbi Društva umjetnosti (Bollé, I. Kršnjavi).”, piše Ladislav Šaban u svojoj knjizi *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda* (Zagreb, 1982).

Krenuli smo tim tragom, ponukani jednim upitom iz Muzeja za umjetnost i obrt, gdje se upravo održava velika izložba o Hermanu Bolléu. Ispostavilo se da je Šaban pogriješio i da je Bukovčeva izložba 1893. bila u palači HAZU. A na pitanje “Postoje li fotografije Vereščaginove izložbe u HGZ-u?” morali smo Muzeju nažalost dati niječni odgovor, ali smo se zapitali što uopće znamo o toj izložbi i tko je, zapravo, bio “veliki slikar” Vereščagin.

Vasilij Vasiljevič Vereščagin (1842–1904) ponajviše je slikao ratne scene, no zastupao je antimilitaristički stav. Mnogo je putovao i s putovanja donosio niz etnografskih studija i skica. Sudjelovao je i u rusko-turskom ratu 1877–1878, a u traganju za ratnim motivima poginuo je prilikom eksplozije oklopnjače “Petropavlovsk” kod Port Artura tijekom rusko-japanskog rata.

Vereščagin je boravio u Zagrebu u veljači 1898. i sâm je odabrao HGZ kao najpodesniju lokaciju za svoju izložbu. (Istini za volju, mogao je birati jedino između HGZ-a i palače HAZU).

Ravnateljstvu HGZ-a krajem veljače stiže dopis od Društva umjetnosti, potpisan od Isidora Kršnjavog i tajnika Društva Ivana Bojničića, u kojem mole ustupanje “dvije dvorane i sobu za glasilu” (vjerojatno današnja umjetnička soba uz dvoranu)

u prvom katu za izložbu od 5. do 30. travnja. Budući da su bile izložene 154 slike i fotografije slika te dvije škrinje, nisu se mogli prirediti koncerti, ali se u svim okolnim prostorijama održavala nastava glazbene škole HGZ-a. Ravnateljstvo je Društvu umjetnosti postavilo brojne uvjete, npr. “Vaši pazitelji imati će strogo bditi, da se u rečenim prostorijama nepuši” ili: “Vi ćete predati našem ravnateljstvu jednu permanentnu ulaznicu za upitnu izložbu, da se uzmogne koj član ravnateljstva kada god se ovom uzhtije uvjeriti, da li se svi ti uvjeti obdržavaju.” Na podovima su morali biti sagovi, nisu se smjeli zabijati čavli u zidove (slike su bile na stalcima), a ako bi Društvo umjetnosti naumilo rasvijetliti prostorije plinom, to je trebalo dan prije najaviti HGZ-ovom tajniku.

O tome da je izložba Vereščaginovih slika bila vrlo uspješna svjedoče brojni, mahom oduševljeni napisi u tadašnjim novinama, kao i čak dva tiskana vodiča po izložbi.

Razmišljanja o izložbama prikladna su u ovom trenutku, nakon što naša obnovljena mala dvorana postaje višefunkcionalan prostor. A kada čitamo vijest da je u prvih mjesec dana izložbu *Herman Bollé: Graditelj hrvatske metropole* u Muzeju za umjetnost i obrt razgledalo 5.000 posjetitelja, među kojima i brojni stranci, moramo to usporediti s izložbom u HGZ-u: Vereščaginove slike u nepunih mjesec dana vidjelo je “11.000 plaćajućih osoba i preko 4.000 članova [Društva] umjetnosti sa svojim obiteljima te školske mladeži, koja je imala bezplatan ulaz.” Prije gotovo 120 godina, u deset puta manjem Zagrebu.

Nada Bezić

Zašto baš Vereščagin u Zagrebu 1898. godine?

Odgovor valja potražiti u “kanonu” ruskih klasika koji se propagirao kao reprezentativni panslavizam, u kanonu u kojem slikarstvo nije izdržalo konkurenciju književnosti, pa tako danas malo tko spominje Vereščagina zajedno s njegovim suvremenikom Tolstojem (donosimo Vereščaginovu predodžbu prizora koji je u romanu Rat i mir opisao Tolstoj).

M. B.

*Vasilij Vasiljevič Vereščagin:
Napoleon kod Borodina, (1897).*

GLAZBENA ARHIVISTIKA UŽIVO: STUDENTI MUZIKOLOGIJE U HGZ-U

Već smo nekoliko puta pisali o uspješnoj suradnji Knjižnice i arhiva HGZ-a i Odsjeka za muzikologiju Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu. I ovog su proljeća studenti 4. godine muzikologije unutar kolegija Glazbena arhivistika, pod mentorstvom nasl. red. prof. Vjere Katalinić i asist. Hrvoja Bebana, a uz stručne savjete voditeljice Knjižnice Nade Bezić, sređivali i popisivali dio bogatog arhiva HGZ-a. Rezultate svoga rada prezentirali su na Godišnjem sastanku Hrvatskog muzikološkog društva 16. svibnja 2015., gdje je izlaganje o svom radu u HGZ-u imala i Sara Ries, studentica 5. godine.

Najveći izazov zasigurno je bila ostavština široj javnosti premla poznatog skladatelja Borisa Ulricha (1931–1983), ujedno i najnoviji fond koji je u arhiv HGZ-a stigao prošle jeseni. Helena Skljarov i Domagoj Kučinić morali su se prvo prihvatiti osnovnog sortiranja građe (note, tekstovi, korespondencija, fotografije i dr.), a potom su započeli popisivanje njezinog najznačajnijeg dijela, rukopisa skladbi. Popis u ovoj fazi rada sadrži 27 skladbi, što je glavnina Ulrichovog opusa. U mnoštvu skica trebalo se snaći i prepoznati koje pridružiti kojoj skladbi, što je ponekad bio zahtijevan posao, dok su naslovnice pružale pregršt pedantno zapisanih podataka o skladbi. Osobitost su pak skladateljeve bilješke o određenim značajkama instrumenata koje je imao tijekom komponiranja. Prema ovom istraživanju Ulrich je po svojoj prilici autor brojnih nepotpisanih pjesama, što do sada nije bilo poznato.

Ostavština violista Dragutina Aranya (1899–1964) obiluje materijalom za muzikološka istraživanja. Osobito je važna nevjerojatno velika zbirka novinskih članaka koje je Arany sakupljao od 1917. do svoje smrti. Marija Cestarić za svoj je rad odabrala članke iz 1925. godine, kada je Arany kao mlad muzičar već vrlo aktivno sudjelovao u zagrebačkom glazbenom životu kao član Zagrebačkog kvarteta i Zagrebačke filharmonije. Arany je iz

Franjo Krežma:
Simfonija br. 1,
skice.

Potpis na kraju:
"François Krežma
Agram
29 Septembre 1877
10 heures du soir"

novina izrezivao većinom glazbene kritike, najave te izvještaje o zagrebačkom glazbenom životu. Iznimku čine članci sakupljeni u Splitu tijekom svibnja kada je tamo gostovala zagrebačka Opera, te nekoliko članaka iz bečkih novina. Najviše je tekstova na hrvatskom jeziku, ali ima ih mnogo i na njemačkom. Među novinama iz kojih je Arany izrezivao članke ističu se *Obzor*, *Novosti* i *Der Morgen*. Ukupno je 320 napisa, što je fascinantna podatak o tome kako je naš tisak prije 90 godina pratio glazbeni život.

Drugi značajan dio ostavštine Arany su koncertni programi i plakati. Andrea Višak obradila je najstarije koncertne programe, njih dvjestotinjak iz razdoblja od 1913. do 1925., što čini tek petinu te velike zbirke. Programi su dokaz glazbenog života Zagreba, ali prate i nastupe Zagrebačkog kvarteta i Zagrebačke filharmonije u drugim gradovima kao što su Ljubljana, Beč, Šibenik, Split, Karlovac i Koprivnica. Osim na hrvatskom ima ih na njemačkom, češkom i mađarskom jeziku, a nekoliko programa pisano je na cirilici. Precizan i strpljiv način unošenja podataka s koncertnih programa u bazu omogućava pretraživanje po brojnim parametrima. K tome programi nude pregršt zanimljivih podataka npr. o zagrebačkim tiskarima tog doba ili o pravilima tijekom školskih koncerata: "Učenikom i učenicom nije dozvoljeno dolaziti na podij zahvaljivati se."

Rukopisi skladbi violinista i skladatelja Franje Krežme (1862–1881) osnovni su dio njegove ostavštine u HGZ-u. Još u Krežmino doba bili su uredno složeni u tri velika lijepa fascikla. Popis Krežminih skladbi objavljen je u monografiji *Franjo Krežma* Vladimira Fajdeta 1982. Međutim, nedostajao je precizan popis prema muzikološkim standardima, što je sada učinila Jelena Sviben. U ostavštini je 88 skladbi (oko 90% Krežminog opusa), nastalih u samo sedam godina, od 1874. do 1880. Među njima je najviše solo popijevaka, slijede skladbe za violinu uz pratnju klavira ili orkestra, te nekoliko orkestralnih, komornih i zbornih skladbi. Krežma je komponirao u Zagrebu i Berlinu, ali i na svojim brojnim putovanjima. Ponegdje je zapisao čak i točno vrijeme dovršetka skladbe.

Prošle je godine Sara Ries bila suautorica popisa skladbi u ostavštini violinista, skladatelja i dirigenta Gjura Eisenhutha (1840–1891), a sada je popisala 453 razglednice što su ih sakupljale Eisenhuthove kćeri pretežno u prvim desetljećima 20. stoljeća, pohranjujući ih u lijepe starinske albume. Tri albuma sadrže obilje portreta tadašnjih velikana zagrebačke kulturne scene poput sopranistica Irme Polak i glumice Ljerke Šram. Popisu su priložene digitalne snimke obiju strana razglednica, što olakšava rad istraživačima, a vrlo je dobro i kao vid zaštite građe. S obzirom da su razglednice relativno neistražena vrsta građe u glazbenoj arhivistici što se tiče načina popisivanja, u obzir su uzeti parametri koji su neslužbena, ali znatno šira artikulacija arhivske građe, čime se omogućava praktično i detaljno pretraživanje.

Na kraju možemo zaključiti da su obje strane mnogo dobile – studenti su stekli nova znanja i obavili svoj seminarski zadatak, a HGZ ima središnji segment svojeg velikog arhiva. Ali dobrobit je i za ostale istraživače i korisnike arhiva HGZ-a koji će se baviti pojedinim skladateljima ili temama.

Nada Bezić, Helena Skljarov, Domagoj Kučinić,
Marija Cestarić, Andrea Višak, Jelena Sviben, Sara Ries

RENDEZ-VOUS S DEBUSSYJEM U ZAGREBU

Pelléas i Mélisande mitska je opera novog doba čija se usamljenički iznimna novost ostvaruje mimo prijeloma i proboja s kraja XIX. i početka XX. stoljeća i to u smislu Baudelaireovog shvaćanja moderniteta kojim se uz vječno i nepromjenjivo naglašava prolazno i neizvjesno, pa u sebi nosi i svoju suprotnost – otpor prema modernitetu, kaže A. Compagnon. Debussyeva opera je poticajan odgovor francuske prisutnosti u okviru Festivala Francuske u Hrvatskoj *Rendez-vous* na hrvatski napor *Croatie, la voici* da uz posebnost hrvatske kulture ukaže na pokušaje i domete njenog suočavanja s presudnim pitanjima europskog duhovnog prostora i na trajno kontrapunktiranje sa suvremenim kulturnim vrijednostima. Stoga ovaj *Pelléas* u smjelo mišljenoj sukreaciji hrvatskih i francuskih umjetnika u zadanom okviru predstave u produkciji Opera Comique, nije tek treće izdizanje tog djela i glazbenog svijeta nad stogodišnjom magmom zbivanja hrvatske operne scene, nego i poziv na sagledavanje nezaustavljivog vala povijesti, jer povijest je proces koji prolazi kroz nas i treba nas, kaže H. H. Eggebrecht. Ukazuje se tako nadvremenski živa energetska mreža htijenja i zrenja koju kao da čine krhke, logično jasne i emocijom napete linije, poveznice raznorodnih impulsa i razloga stremjenja hrvatskih skladatelja prema dalekosežno novom. Suzdržana senzualna napetost Debussyeve glazbe, unutarstatički elan zvučnih čestica i konstrukcijska rafiniranost (euklidski sklad proporcija, kaže M. Cipra), te preciznost u građenju procesa, mogli su biti uporište obogaćenju i prevladavanju vlastite tradicije, ali i inspiracija i oslonac avangardnom iskoraku i pokretu u 60-tim godinama. Za dirigenta i skladatelja Bouleza, vođenog željom (re)definiranja graditeljskog smisla i značenja novih glazbenih procesa, Debussy ostaje ono “primordialno drugačije novo”, upravo radi ili čak usprkos aktualne evolucije glazbe koja proizlazi i ostaje iza velike austro-njemačke tradicije. Rekao je to 1955. u Darmstadtu povezujući – kao jedan od protagonista druge serijalne revolucije – Debussya i Weberna. Vrijedi spomenuti da je oduševljeni Webern nakon izvedbe *Pelléasa* u Berlinu 1908. godine pisao Schönbergu o neobičnosti i ljepoti djela, te da je i ranije razmišljao o skladanju opere na Maeterlinckov tekst *Alladine et Palomides*. Boulez je međutim uvijek naglašavao da je Mallarmé bio osnovni motor Debussyevog stvaralaštva i izvan simbolizma. Odabir cjelovitog Maeterlinckovog teksta (dramom *Pelléas i Mélisande* inspirirao se prije praizvedbe u kazalištu Bouffes Parisiennes 1893.) predstavlja za mladog Debussya oslonac u “drugome” u zaobilaženju tadašnjih normi i tradicija. Premijeri opere u Zagrebu 1923. godine, zahvaljujući interesu malog, no

Fotografija Tršćanskog kvarteta koji je 1908. u HGZ-u izveo Debussyev Gudački kvartet op. 10. Arhiv HGZ-a.

visoko senzibiliziranog kulturnog kruga, prethodi 1908. postava Maeterlinckove drame u prijevodu Milana Begovića, za koju je „od Claudea Debussya složio glazbu Andro Mitrović“. U toj se sezoni izvodi *Salome* Oscara Wilda, koja poput Maeterlinckove drame nosi operu Richarda Straussa, a također i *Psyche* Ive Vojnovića. Da li bi Vojnovićeva drama mogla biti dio odgovora na pitanje Ante Stamaća “Što bi Debussy bio birao u hrvatskoj književnosti” postavljeno na simpoziju s temom “Recepcija glazbe Claudea Debussya u Hrvatskoj” 1990. godine. Nakon usputnih, pronicljivih Matoševih osvrtâ na glazbu Debussya i povremenog pojavljivanja njegovih djela, ona se postupno javlja u osvrtima kao ideja i put nove glazbe. O toj svijesti svjedoči i poziv Odbora za unapređivanje komorne glazbe u Zagrebu iz 1908. godine Tršćanskom kvartetu da na svom koncertu izvede i Debussyev kvartet op. 10. To je tek signal epohe koju svojim djelom *Tri pjesme Ch. Baudelairea* iz 1915. godine, kao i organizacijskom aktivnošću (ne zaboravljajući npr. Debussyeve cikluse popijevaka *Ariettes oubliées* i *Poèmes de Baudelaire* u izvedbi Maje Strozzi-Pečić 1917. godine) sustavnije otvara Dragan Plamenac. Na njegov prigodni govor i izvedbu Debussyevih djela za klavir povodom smrti skladatelja 1918. godine kao da se nastavlja Plamenčevo uvodno predavanje uz koncert u studenom 1923., koji je uz višestruko simboličnu pomoć novoosnovanog Francuskog instituta priredio uoči premijere *Pelléasa* u Zagrebu te godine, a iza koje u veljači 1924. slijedi koncert Svetislava Stančića s Debussyevim skladbama. No to je već doba intenzivnijih skladateljskih preobrazbi i ozbiljnijih rasprava o putevima hrvatske glazbe dijelom vezanih uz recepciju glazbe C. Debussya.

Seadeta Midžić

POZIV ČLANOVIMA HRVATSKOGA GLAZBENOG ZAVODA

Redovna godišnja skupština HGZ-a održat će se
u subotu, 26. rujna 2015.
s početkom u 10.00 sati u koncertnoj dvorani HGZ-a.

Članovi će dobiti pismene pozive sredinom rujna,
četnaest dana prije skupštine.

Molimo članove da nam do kraja lipnja jave svoj OIB,
osobno,
telefonom (48 30 822) ili
e-mailom (blagajna@hgz.hr).

do 14. lipnja u vremenu od 11 do 14 i od 19 do 20 sati, a
od 15. do 30. lipnja od 11 do 14 sati.

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD
10000 Zagreb, Gundulićeva 6
TAJNIŠTVO: 48 30 833, fax: 48 30 701
hgz@hgz.hr
KNJIŽNICA: 48 30 824
knjiznica@hgz.hr
ponedjeljak, sri. i pet. 11–14, sri. 16–20 sati
BLAGAJNA: 48 30 822, blagajna@hgz.hr
ponedjeljak–petak 11–14 i 19–20 sati
i jedan sat prije početka koncerta

VELIKA DVORANA HRVATSKOGA GLAZBENOG ZAVODA

KONCERTNA SEZONA CLXXXVIII (2014/2015)

LIPANJ

www.hgz.hr

hgz@hgz.hr

UREDNIČE:

Nada Bezić
Seadeta Midžić

ZA IZDAVAČA:

Marcel Bačić

Ponedjeljak, 1. VI. u 19 sati

Mala dvorana
MARIJAN ĐUZEL, *klavir*
Diplomski koncert studenta Muzičke akademije iz
klase Đorđa Stanetti
Bach, Bartók, Liszt, Schubert, Šulek
ULAZ SLOBODAN

Utorak, 2. VI. u 20 sati

Mala dvorana
Koncert učenika Glazbene škole Vatroslav Lisinski
iz pjevačkog razreda Bojana Pogrmilovića
Nina Franulović, *sopran*
Hrvoje Foretić, *tenor*
Ivan Pernicki, *klavir*

*Marcello, Händel, Bach, Purcell, Schumann,
Čajkovski, Gurney, Zajc, Cipra, Kamenjarin,
Mascagni, Puccini*
ULAZ SLOBODAN

Nedjelja, 7. VI. u 20 sati

Velika dvorana
ROLAND GRILICA, *klavir*
Društveni zbor HGZ-a
Branka Bubalo Paliska, *dirigenta*
Mozart, Schubert, Brahms, Liszt, Ravel
ULAZ SLOBODAN

Subota, 13. VI. u 20 sati

Velika dvorana
KONCERTNA DIREKCIJA ZAGREB

Molto cantabile

Večer Lieda: Riječ utjehe
Katarina Livljanić, *mezzosopran*
Danijel Detoni, *klavir*
Dvořák, Kempf

ODREĐENI BROJ BESPLATNIH ULAZNICA ZA ČLANOVE HGZ-A

Nedjelja, 14. VI. u 20 sati

Velika dvorana
PJEVAČKI STUDIO MOZARTINE
Mini Papandopuline – Dječji zbor Mozartine
– Papandopuline – Schubertine – Bachovine –
Djevojački zbor Mozartine
Mario Čopor, *klavir*
*Mozart, Pergolesi, Schubert, Lhotka Kalinski,
Haydn*

PRETPLATE ZA KONCERTNU SEZONU 2015./2016.

prodaju se na blagajni HGZ-a do 14. lipnja u vremenu od 11 do 14 i od 19 do 20 sati, a od 15. do 30. lipnja od 11 do 14, te ponovno od 1. rujna.

ZAGREBAČKI SOLISTI

Sreten Krstić – Krunoslav Marić – Đana Kahrman
– Mislav Pavlin – Saki Kodama Bedić – Ivan
Zečević violina | Hrvoje Philips – Marko Otmačić
viola | Smiljan Mrčela – Zlatko Rucner violončelo
| Mario Ivelja kontrabas | Pavao Mašić čembalo
6 koncerata • 430|380 – 340|300 kn

Gosti:

21. X. 2015. Vokalni ansambl Antiphonus
23. XII. 2015. Karolina Bäter, blokflauta
23. II. 2016. Cantus ansambl
16. III. 2016. Dani Bošnjak, flauta
12. IV. 2016. Juan Pedro Luna Agudo, saksofon
7. VI. 2016. Yury Revich, violina

KONCERTNA POSLOVNICA ARTAGENT

Guitarra viva
4 koncerta • 160 – 120 kn
24. XI. 2015. Andrej Lebedev (Australija)
19. I. 2016. Rovšan Mamedkuliev (Rusija)
22. III. 2016. Maroje Brčić
10. V. 2016. Petrit Čeku

HRVATSKI BAROKNI ANSAMBL

7 koncerata • 450 – 360 kn
25. X. 2015. *Il flauto magico* | Marcello Gatti
flauta i umjetničko vodstvo (Italija)
22. XI. 2015. *Telemannia – concertomania* | Laura
Vadžon violina i umjetničko vodstvo

13. XII. 2015. *Suites & treats* | Theresa Caudle
violina i umjetničko vodstvo (Velika Britanija)
10. I. 2016. *Die erfundene Schönheit* | Andreas
Helm oboa i umjetničko vodstvo (Austrija)
14. II. 2016. *Incanto d'amore* | Tomislav Fačini
umjetničko vodstvo | Vokalni ansambl Antiphonus
17. IV. 2016. *Violoncello napoletano* | Joseph
Crouch violončelo i umjetničko vodstvo (Velika
Britanija) | Ivana Lazar sopran
22. V. 2016. *Canticum canticorum* | Bojan Čičić
violina i umjetničko vodstvo | Esther Brazil Čičić
mezzosopran (Velika Britanija)

Muzička akademija u Zagrebu

VIRTUOSO

7 koncerata • 100 – 80 kn
4. X. 2015. *Ad libitum 1*
6. XII. 2015. *Hrvatski skladatelji*
24. I. 2016. *Slavenski skladatelji*
21. II. 2016. *Chopin*
13. III. 2016. *Ad libitum 2*
3. IV. 2016. *20. stoljeće*
15. V. 2016. *Francuska*

ZAGREBAČKI KVARTET

Marin Maras – Davor Philips violina | Hrvoje
Philips viola | Martin Jordan violončelo
6 koncerata • 200 – 160 kn
29. IX. 2015. A. Marković, Mozart, Borodin
3. XI. 2015. Jarnović, Haydn, Čajkovski

22. XII. 2015. Šostakovič
3. II. 2016. Schumann
5. IV. 2016. J. Stahuljak, Haydn, Bartók
1. VI. 2016. Beethoven, Brahms

Umjetnička organizacija Cristoforium

PLEYEL SVETISLAVA STANČIĆA

6 koncerata • 370 – 270 kn
20. X. 2015. Boris Giltburg (Izrael)
11. XI. 2015. Stefan Vladar (Austrija)
15. XII. 2015. Đorđe Stanetti | *U spomen na
Svetislava Stančića*
16. II. 2016. Hari Gusek | *U spomen na Darka
Lukića*
15. III. 2016. Ljubomir Gašparović | *U spomen na
Ivu Mačeka*
17. V. 2016. Lovre Marušić | *U spomen na Melitu
Lorković*

CRISTOFORIUM

4 koncerta • 200 – 140 kn
6. X. 2015. Jan Vermeulen (Belgija)
1. XII. 2015. Vlatka Oršanić sopran | Ljubomir
Gašparović fortepiano
2. II. 2016. Ljubomir Gašparović
26. IV. 2016. Malcolm Bilson (SAD)

Pretplata plus • ciklusi *Pleyel Svetislava Stančića* i
Cristoforium

10 koncerata • 520 – 370 kn